

INFORMACJA LOKALNA O ZAWODZIE

OPERATOR KAMERY

KOD 352112

ZAKRES TEMATYCZNY INFORMACJI:

- 1. ZADANIA ZAWODOWE ORAZ PROFIL KOMPETENCYJNY**
- 2. SYTUACJA NA RYNKU PRACY – MONITORING ZAWODÓW DEFICYTOWYCH I NADWYŻKOWYCH**
- 3. ZAPOTRZEBOWANIE NA PRACOWNIKÓW – BADANIA PRACODAWCÓW, ANALIZA INTERNETOWYCH OFERT PRACY, BADANIA LOSÓW ABSOLWENTÓW**
- 4. PROGNOZY RYNKU PRACY – BAROMETR ZAWODÓW**
- 5. KSZTAŁCENIE I DOSKONALENIE W ZAWODZIE**
- 6. INFORMACJE DODATKOWE**
- 7. MOŻLIWOŚCI I WARUNKI ZATRUDNIENIA W KRAJACH UNII EUROPEJSKIEJ**

Województwo
Kujawsko-Pomorskie

1. ZADANIA ZAWODOWE ORAZ PROFIL KOMPETENCYJNY

Operator kamery (352112) to jeden z zawodów i specjalności ujętych w obowiązującej od 01.01.2017r. klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy z 2014r. z późn. zm.¹

Operator kamery wykonuje zdjęcia filmowe/telewizyjne według instrukcji reżysera, operatora obrazu lub realizatora TV. Odpowiada przede wszystkim za ruchy kamery w przestrzeni oraz kompozycję kadrów. Kamerzyści pracujący w studiu telewizyjnym lub podczas transmisji telewizyjnych, jak np. zawody sportowe czy koncerty, mają często dużą samodzielność. Przed nagraniem ustalają z reżyserem lub realizatorem TV. ogólną zasadę tworzenia ujęć, niektóre proponowane ujęcia sprawdzają w czasie tzw. próby kamerowej. Podczas nagrania czy transmisji realizator może na bieżąco dawać im krótkie wskazówki.

Zadania zawodowe:

- Zachowanie płynności narracji obrazowej, np. w przejściu od ujęcia ogólnego (panoramy) do zbliżeń. Każda zmiana ruchu kamery i wybór nowego kadru musi logicznie wynikać z poprzedniego ujęcia.
- Kamerzysta musi wciąż dbać o tzw. bezpieczeństwo montażowe - zachowanie ciągłości obrazów, która umożliwi potem montaż. Niekiedy zasady montażu są określone już przed nagraniem. Trzeba wtedy starać się o jak najtrafniejsze dostosowanie swoich ujęć do tych zasad.
- Większość programów telewizyjnych rejestrowana jest przez kilka kamer. Operatorzy muszą więc dobrze orientować się w zadaniach kolegów i mieć świadomości komplementarności swojej roli wobec zespołu.
- Programy emitowane „na żywo” wymagają znakomitego refleksu i błyskawicznego reagowania na wszelkie nieprzewidziane sytuacje. Trzeba wtedy umiejętnie podporządkować wszelkim dyspozycjom realizatora.
- Operatorzy są zobowiązani do sprawdzenia stanu technicznego kamer przed nagraniem lub emisją.
- W produkcji filmów i form pokrewnych kamerzysta jest członkiem ekipy operatorskiej wykonującej zdjęcia według koncepcji operatora obrazu, w żargonie zawodowym zwany jest wtedy szwenkiem (szwenk - szybka zmiana kierunku kamery, z niem. schwenken - zmieniać kierunek). Wskazówki operatora obrazu mogą być bardzo drobiazgowe i ich trafne wypełnienie wymaga dużych umiejętności fachowych i talentu artystycznego².

Profil kompetencyjny³ dla grupy technicy informatycy - kod 35

Technicy informatycy zapewniają wsparcie w zakresie eksploatacji systemów i sieci komputerowych i telekomunikacyjnych; wykonują zadania techniczne w zakresie rejestracji i transmisji obrazu i dźwięku oraz innych rodzajów sygnałów telekomunikacyjnych na lądzie, morzu i pokładach statków powietrznych⁴.

Kompetencje to cechy osoby, które przejawiają się w działaniach prowadzących do wykonywania zadań zawodowych na wymaganym poziomie oraz w zachowaniach przekładających się na konkretne efekty, dzięki czemu są obserwowalne, podlegają rozwojowi poprzez szkolenia oraz nabyte doświadczenia w realizacji określonych zadań.

¹Tekst jednolityt Obwieszczenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 grudnia 2017 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania. (Dz. U. z 2018 r. poz. 227).

²Wortal Publicznych Służb Zatrudnienia

<http://psz.praca.gov.pl/rynek-pracy/bazy-danych/klasyfikacja-zawodow-i-specjalnosci/wyszukiwarka-opisow-zawodow>

³NBK Narzędzie do badania kompetencji. Podręcznik dla doradców zawodowych Warszawa, 2014

⁴Klasyfikacja zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy. Tworzenie i stosowanie. Warszawa, 2014

Dla grupy technicy informatycy wyróżniono cztery kluczowe kompetencje:

1. **Sumiennosc w dążeniu do rezultatów** - wysoka efektywność realizacji zadań w ściśle określonym terminie i z należytą starannością, uwzględniającą własne kompetencje i możliwości. Determinacja w działaniu i osiąganie zakładanych rezultatów przez utrzymywanie odpowiedniego tempa oraz jakości pracy, nawet w obliczu trudności.
2. **Obsługa komputera i wykorzystanie Internetu** - korzystanie z dostępnych urządzeń technicznych (np. komputerów, drukarek, skanerów) i aplikacji komputerowych do usprawnienia realizacji zadań. Swobodne przeglądanie stron internetowych w celu szybkiego dotarcia do informacji przydatnych ze względu na wykonywane obowiązki. Skuteczne wyszukiwanie w sieci potrzebnych wiadomości, formułowanie poleceń wyszukiwania w taki sposób, aby zapewniały szybkie dotarcie do źródeł na odpowiednim poziomie merytorycznym, bez konieczności sprawdzania przypadkowych rezultatów wyszukiwania.
3. **Gotowość do podnoszenia kwalifikacji** - otwartość na wiedzę i na zadania umożliwiające jej zdobycie. Wykorzystywanie napotkanych problemów jako okazji do rozwoju. Chęć eksperymentowania i podejmowania nowych zadań. Staranna analiza sukcesów i porażek oraz traktowanie tych drugich jako cennej lekcji.
4. **Sprawność motoryczna** - wykonywanie złożonych ruchów dokładnie, szybko i w zmiennych warunkach, w celu realizacji zadań. Na sprawność motoryczną wpływają: zdolności kondycyjne (siła, szybkość, moc, wytrzymałość, gibkość) oraz koordynacyjne (dostosowanie ruchu, różnicowanie ruchu, zdolności: utrzymywania równowagi, szybkiej reakcji, orientacja, sprzężenia ruchów, rytmizacji).

2. ANALIZA SYTUACJI NA RYNKU PRACY

W 2018 roku w ewidencji powiatowych urzędów pracy w województwie kujawsko-pomorskim odnotowano 3 rejestracje w zawodzie operator kamery. W grupie bezrobotnych z tym zawodem nie było osób w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki.

W końcu grudnia 2018 roku w ewidencji powiatowych urzędów pracy nie pozostawały osoby z tym zawodem.

W 2018 roku do powiatowych urzędów pracy zgłoszono 6 wolnych miejsc pracy lub miejsc aktywizacji zawodowej w zawodzie operator kamery. W końcu grudnia 2018r. pozostawała jedna oferta pracy w tym zawodzie.

BEZROBOTNI I ZGŁOSZONE WOLNE MIEJSCA PRACY LUB MIEJSCA AKTYWIZACJI ZAWODOWEJ W ZAWODZIE OPERATOR KAMERY ⁵

Wyszczególnienie	Bezrobotni zarejestrowani w okresie ogółem	Bezrobotni według stanu na koniec okresu	Osoby do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki ogółem	Osoby do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki na koniec okresu	Wolne miejsca pracy i miejsca aktywizacji zawodowej ogółem	Wolne miejsca pracy i miejsca aktywizacji zawodowej na koniec okresu
2018	3	0	0	0	6	1
2017	5	1	0	0	11	1
2016	6	2	0	0	3	0
2015	6	1	1	0	8	1
2014	3	2	0	0	4	1

⁵Informacja przygotowana na podstawie Załącznika Nr 3 do Sprawozdania o rynku pracy MRPiPS-01 Bezrobotni oraz wolne miejsca pracy i miejsca aktywizacji zawodowej według zawodów i specjalności za lata 2015-2018 <http://wuptorun.praca.gov.pl/struktura-zawodowa-bezrobotnych> oraz raportu Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych w województwie kujawsko-pomorskim w 2014 roku <http://wuptorun.praca.gov.pl/publikacje-dotyczace-rynk-u-pracy>

Od **2015 r.** Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej (obecnie Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej) zmieniło metodologię prowadzenia monitoringu zawodów deficytowych i nadwyżkowych. Według nowej metodologii zamiast wskaźnika intensywności nadwyżki/deficytu zawodów dokonuje się wyboru zawodów deficytowych i nadwyżkowych na podstawie trzech wskaźników: wskaźnika dostępności ofert pracy, wskaźnika długotrwałego bezrobocia oraz wskaźnika płynności bezrobotnych⁶. Wprowadzona zmiana spowodowała, że sytuacja znacznej części zawodów pozostaje nieokreślona – nie przynależy do żadnej z grup.

W latach 2015 - 2018 w województwie kujawsko-pomorskim grupa elementarna grupa zawodów: *Operatorzy urządzeń do rejestracji i transmisji obrazu i dźwięku*, w której ujęto zawód operator kamery, **nie miała określonego statusu na rynku pracy**.⁷

Większa liczba zgłoszonych wolnych miejsc pracy lub aktywizacji zawodowej niż nowych rejestracji bezrobotnych spowodowała, że z **w 2014 roku** zawód operator kamery był **zawodem deficytowym**, tzn. takim, na który na rynku pracy istniało większe zapotrzebowanie niż liczba osób poszukujących pracy w tym zawodzie⁸.

BEZROBOTNI Z ZAWODEM OPERATOR KAMERY WEDŁUG POWIATÓW

Wyszczególnienie	Bezrobotni według stanu w końcu okresu				
	2014r.	2015r.	2016r.	2017r.	2018r.
Województwo kujawsko-pomorskie	2	1	2	1	0
Bydgoszcz grodzki	1	0	0	0	0
Bydgoszcz ziemski	0	0	0	0	0
Grudziądz grodzki	0	0	1	0	0
Grudziądz ziemski	0	0	0	0	0
Toruń grodzki	0	0	0	0	0
Toruń ziemski	0	0	0	1	0
Włocławek grodzki	0	0	0	0	0
Włocławek ziemski	0	0	1	0	0
Aleksandrów Kujawski	0	0	0	0	0
Brodnica	0	0	0	0	0
Chełmno	0	0	0	0	0
Golub Dobrzyń	0	0	0	0	0
Inowrocław	0	0	0	0	0
Lipno	0	0	0	0	0
Mogilno	0	0	0	0	0
Nakło nad Notecią	0	0	0	0	0

⁶Wskaźnik dostępności ofert pracy: iloraz średniomiesięcznej liczby bezrobotnych danej grupy zawodów, w badanym okresie i średniomiesięcznej liczby wolnych miejsc pracy dostępnych w PUP i Internecie w danej grupie zawodów, w badanym okresie.

Wskaźnik długotrwałego bezrobocia: iloraz liczby długotrwałe bezrobotnych w danej grupie zawodów, w końcu okresu i liczby zarejestrowanych bezrobotnych w danej grupie zawodów, w końcu okresu.

Wskaźnik płynności bezrobotnych: iloraz odpływu bezrobotnych w danej grupie zawodów, w badanym okresie i napływu bezrobotnych w danej grupie zawodów, w badanym okresie.

⁷Informacja o deficycie i nadwyżce dla wybranego województwa <http://mz.praca.gov.pl>

⁸Podziału na zawody deficytowe, zrównoważone i nadwyżkowe dokonywano na podstawie wskaźnika intensywności nadwyżki (deficytu) wyrażonego jako iloraz liczby zgłoszonych wolnych miejsc pracy i miejsc aktywizacji zawodowej w badanym okresie, w danym zawodzie i liczby zarejestrowanych bezrobotnych w badanym okresie, w danym zawodzie. Zawody deficytowe to takie, dla których wskaźnik przekracza wartość 1,1; zawody zrównoważone to te, dla których wartość wskaźnika mieści się w przedziale od 0,9 do 1,1; natomiast zawody nadwyżkowe to te, w których przypadku wskaźnik wynosi poniżej 0,9.

Radziejów	0	0	0	0	0
Rypin	0	0	0	0	0
Sępólno Krajeńskie	0	0	0	0	0
Świecie	0	0	0	0	0
Tuchola	1	1	0	0	0
Wąbrzeźno	0	0	0	0	0
Żnin	0	0	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Załącznika Nr 3 do Sprawozdania o rynku pracy MRPiPS-01.

3. ZAPOTRZEBOWANIE NA PRACOWNIKÓW – BADANIA PRACODAWCÓW, ANALIZA INTERNETOWYCH OFERT PRACY, BADANIE LOSÓW ABSOLWENTÓW

W badaniu **”Zapotrzebowanie na zawody oraz diagnoza potrzeb w zakresie kształcenia ustawicznego wśród pracodawców województwa kujawsko-pomorskiego” zrealizowanego w 2016 roku** brak danych na temat zawodu operator kamery⁹

W wynikach badania wśród pracodawców, przeprowadzonego przez Wojewódzki Urząd Pracy w Toruniu w 2014 r. nie ma informacji na temat planów zatrudnienia lub zwolnienia osób z zawodem operator kamery¹⁰

Raport z badania ofert pracy publikowanych w Internecie w województwie kujawsko-pomorskim nie zawiera informacji dotyczących zawodu operator kamery¹¹.

Informacje na temat ekonomicznych losów absolwentów szkół wyższych dostępne są w ogólnopolskim systemie monitorowania: <http://ela.nauka.gov.pl/>.

4. PROGNOZY RYNKU PRACY – BAROMETR ZAWODÓW

Barometr zawodów to badanie, które przewiduje zapotrzebowanie na pracowników na kolejny rok. Prognoza ta opiera się na opinii ekspertów (pracowników urzędów pracy oraz agencji zatrudnienia) analizujących sytuację w poszczególnych zawodach. Ocenie podlegają zawody najczęściej występujące na rynku pracy. Głównym efektem badania są informacje o grupach, dla których prognozuje się, iż będą charakteryzować się deficytem, równowagą lub nadwyżką osób poszukujących pracy. Według prognozy na **2019 rok** w województwie kujawsko-pomorskim poszczególne zawody z uwagi na podobieństwo wykonywanych zadań zostały ujęte w 167 grup.

Według **ww. prognozy** grupa ta nie została określona z uwagi na to, iż została oceniona w zbyt małej liczbie powiatów województwa¹².

⁹Szczegółowy opis metodologii i wyników badania zawiera raport dostępny w publikacji **”Zapotrzebowanie na zawody i kwalifikacje w opinii pracodawców województwa kujawsko-pomorskiego. Potrzeby szkoleniowe pracodawców”**. <http://wuptorun.praca.gov.pl/publikacje-dotyczace-rynku-pracy>

¹⁰Raport z badania 445 pracodawców 6 kluczowych branż woj. kujawsko-pomorskiego przeprowadzonego w 2014r. w ramach projektu WUP Rynek Pracy pod Lupą II oraz wyniki badań 2000 pracodawców przeprowadzonych w latach 2010-2013 w ramach projektu Rynek Pracy pod Lupą, znajdują się na stronie <http://wuptorun.praca.gov.pl/publikacje-dotyczace-rynku-pracy>

¹¹Badanie zostało przeprowadzone zgodnie z założeniami „Nowej metodologii prowadzenia monitoringu zawodów deficytowych i nadwyżkowych na lokalnym rynku pracy”. Celem badania internetowych ofert pracy jest uzupełnienie informacji pochodzących z powiatowych urzędów pracy na temat zapotrzebowania na zawody na regionalnym rynku pracy. Materiał badawczy stanowiły ogłoszenia o pracy z kwietnia i października 2015r. dostępne w portalu Zielona Linia (tj. ogłoszenia skupione z następujących portali internetowych: praca.pl, gazeta praca.pl, pracuj.pl, praca.gratka.pl), które zostały zweryfikowane przez pracowników WUP w Toruniu, a następnie uogólnione dla całego 2015 roku. Raport z badania znajduje się na stronie <http://wuptorun.praca.gov.pl/publikacje-dotyczace-rynku-pracy>

5. KSZTAŁCENIE W ZAWODZIE

Informacja o kierunkach i profilach kształcenia na studiach wyższych w Polsce dostępna jest w Zintegrowanym Systemie Informacji o Nauce i Szkolnictwie Wyższym -POL-on.

Na terenie województwa kujawsko – pomorskiego **nie ma szkoły wyższej** kształcącej w zawodzie operator kamery.

W Polsce są 2 uczelnie przygotowują do pracy operatora kamery:

- Uniwersytet Śląski w Katowicach; Wydział Radia i Telewizji im. K. Kieślowskiego
- Państwowa Wyższa Szkoła Filmowa, Telewizyjna i Teatralna im. Leona Schillera w Łodzi; Wydział Operatorski i Realizacji Telewizyjnej¹³.

6. INFORMACJE DODATKOWE

PRZYDATNE ADRESY

- <https://wajdaschool.pl/> - Mistrzowska Szkoła Reżyserii Filmowej Andrzeja Wajdy w Warszawie
- <http://psc.pl/> - Stowarzyszenie Autorów Zdjęć Filmowych
- <http://filmpolski.pl> internetowa baza filmu polskiego
- <http://www.camerimage.pl> - Międzynarodowy Festiwal Sztuki Autorów Zdjęć Filmowych EneGA CAMERIMAGE
- <http://soc.org> - - Międzynarodowe Stowarzyszenie Autorów Zdjęć Filmowych/
- <http://www.audiowizualni.pl/> - Serwis informacyjny polskich producentów filmów fabularnych, dokumentalnych, animowanych i programów telewizyjnych

LITERATURA:

- Barry Braverman „Sztuka filmowania. Sekrety warsztatu operatora. Wydanie II
- Adam Garbicz, Jacek Klinowski „Kino, wehikuł magiczny. Przewodnik osiągnięć filmu fabularnego. Podróż pierwsza 1913-1949” Wydawnictwo Literackie
- Okiem operatora, Opracowanie zbiorowe, Wydawnictwo: PWSFTViT
- Edward Zajiček, „Poza ekranem”
- Ryszarda Krejser „„Film amatorski bez błędów”, 1975
- Kazimierz Konrad „Światło w filmie”, 1985
- Seweryn Kuśmierczyk, Księga filmów Andrieja Tarkowskiego
- Barbara Hollender, „Od Wajdy do Komasy”,

Opracowała:

Jolanta Lebedzińska

WUP w Toruniu - Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej we Włocławku

Akceptowała:

Bogusława Szewczyk-Modrzejewska

Kierownik Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej we Włocławku

Aktualizacja, czerwiec 2019r.

¹² W wynikach wojewódzkich uwzględnione są tylko zawody, które zostały ocenione w przynajmniej połowie powiatów.
<http://barometrzwodow.pl/>

¹³ Zestawienie prowadzonych kierunków studiów <https://polon.nauka.gov.pl/opi/aa/kierunki/studia?execution=e2s1>

7. MOŻLIWOŚCI I WARUNKI ZATRUDNIENIA W KRAJACH UNII EUROPEJSKIEJ

Dostęp do rynków pracy krajów Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG).

Swobodny przepływ pracowników jest jednym z fundamentów rynku wewnętrznego UE/EFTA. Uprawnia do poszukiwania i podejmowania pracy w innym państwie członkowskim bez konieczności uzyskania pozwolenia na pracę. Obywatele Polski mając swobodny dostęp do rynków pracy są na równi traktowani z obywatelami danego państwa członkowskiego w zakresie zatrudnienia, warunków pracy oraz przywilejów socjalnych i podatkowych. Mobilność zawodowa umożliwia poprawę warunków materialnych poprzez skuteczniejsze wyjście z bezrobocia co może się wiązać ze zmianą zawodu bądź miejsca zamieszkania w celu podjęcia odpowiedniego zatrudnienia.

Informacja dla osób poszukujących pracy w zawodzie operator kamery w krajach EOG:

Osoba, która chce podjąć pracę jako operator kamery w jednym z krajów EOG, powinna sprawdzić czy zawód ten nie jest w tym kraju regulowany tj. czy do jego wykonywania w danym państwie konieczne jest posiadanie konkretnego dyplomu otwierającego dostęp do tego zawodu czy też zdanie specjalnych egzaminów np. państwowych lub zarejestrowanie się w organizacji zawodowej, co wiąże się z oficjalnym uznaniem kwalifikacji i doświadczenia zawodowego. Jeśli Twój zawód jest zawodem regulowanym w kraju UE w którym zamierzasz go wykonywać, być może najpierw będziesz musiał wystąpić o oficjalne uznanie przez ten kraj Twoich kwalifikacji zawodowych.

Aby sprawdzić, czy zawód operator kamery jest regulowany należy skorzystać z wyszukiwarki na portalu: Twoja Europa” prowadzonym przez Komisję Europejską:

<http://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regprof/index.cfm?action=regprofs>

Obecnie w jednym z krajów EOG zawód operator kamery jest regulowany, a mianowicie Grecji.

Sprawdź, czy musisz ubiegać się o uznanie swoich kwalifikacji zawodowych i jaki wniosek musisz złożyć:

https://europa.eu/youreurope/citizens/work/professional-qualifications/regulated-professions/index_pl.htm

W przypadku braku informacji o danym zawodzie w powyższej wyszukiwarce lub w razie potrzeby uzyskania dodatkowych informacji, należy zgłosić się do jednego z punktów kontaktowych ds. kwalifikacji zawodowych UE

https://ec.europa.eu/growth/single-market/services/free-movement-professionals_en#contacts

Zapotrzebowanie na osoby z zawodem operator kamery wg Europejskiego Portalu Mobilności Zawodowej <http://eures.europa.eu>

Z danych dostępnych na portalu EURES wynika, że osoby ubiegające się o pracę w zawodzie operator kamery w krajach EOG powinny dysponować wykształceniem min. średnim technicznym oraz udokumentowanym doświadczeniem w dziedzinie filmu, mediów bądź dźwięku (mile widziane również referencje). Od kandydata wymagana jest również znajomość języka kraju, w którym wykonywana będzie praca na poziomie umożliwiającym swobodną komunikację (znajomość innego języka jest dodatkowym i mile widzianym atutem) oraz prawo jazdy kat. B.

Osoba ubiegająca się o pracę jako operator kamery powinna również dysponować znajomością technologii internetowych w tym: bardzo dobrą znajomością programów graficznych: Adobe Premiere Pro CC, Adobe Creative Cloud, Adobe After Effects, Corel Draw oraz programów do edycji obrazu, wideo i materiału dźwiękowego. Pracodawcy cenią sobie również wysokie umiejętności komunikacyjne, umiejętność samodzielnej pracy oraz innowacyjne myślenie.

Aktualne dane dotyczące zapotrzebowania na pracownika w zawodzie operator kamery w krajach EOG dostępne są na stronie internetowej:

- <https://ec.europa.eu/eures/public/pl/homepage>

Na Europejskim Portalu Mobilności Zawodowej, poza ofertami pracy, znaleźć można wiele innych przydatnych informacji związanych z pracą za granicą. Dodatkowo warto skorzystać ze strony internetowej EURES Polska - www.eures.praca.gov.pl znajdziesz tam informacje na temat:

- jak szukać pracy w UE i EFTA
<https://eures.praca.gov.pl/szukasz-pracy-w-ue/jestes-obywatelem-polski>
- warunków życia i pracy za granicą
<https://eures.praca.gov.pl/szukasz-pracy-w-ue/jestes-obywatelem-polski/zycie-i-praca-w-krajach-ue-i-efta>
- bezpiecznych wyjazdów do pracy za granicą
<https://eures.praca.gov.pl/szukasz-pracy-w-ue/jestes-obywatelem-polski/bezpieczne-wyjazdy-do-pracy-za-granice>
- o Europass tj. ujednoliconym życiorysie zawodowym
<https://europass.cedefop.europa.eu/pl/documents/curriculum-vitae>
- przepisów dla osób powracających do kraju
<https://eures.praca.gov.pl/szukasz-pracy-w-ue/jestes-obywatelem-polski/jestes-polakiem-chcesz-wrocic-do-kraju>
- zatrudnienia pracowników przygranicznych i transgranicznych
<https://eures.praca.gov.pl/szukasz-pracy-w-ue/jestes-obywatelem-polski/jestes-pracownikiem-przygranicznym>

Opracowała:
Justyna Grębicka
pośrednik pracy

WUP w Toruniu, Wydział Pośrednictwa Pracy O/Z we Włocławku

Aktualizacja, czerwiec 2019r.